

Van Doelstelling, naar leeractiviteit naar werkvorm

Dit collegevoorbeeld/lesvoorbeeld laat twee verschillende werkvormen zien, een werkvorm die gericht is op lagere orde leren, en een werkvorm die gericht is op hogere orde leren. Daarbij wordt de relatie tussen doelstellingen, leeractiviteiten en werkvormen toegelicht aan de hand van een concreet voorbeeld.

Ontwikkeld door

M.T.A. van de Kamp/ W.P.M. Cuijpers, Interfacultaire lerarenopleiding, ILO-UvA

Onderwerp

Kunst Algemeen

Tijdsduur

50 minuten

Doelstellingen

- De student kent het verschil tussen structured en ill-structured domains (Efland)
- De student is in staat verbanden te leggen tussen doelstellingen (lesdoelen), leeractiviteiten en werkvormen.
- De student kent het verschil tussen leerniveaus gericht op lagere orde leren en hogere orde leren (Ebbens/Ettekoven).
- De student heeft inzicht in de rol van leeractiviteiten in relatie tot de verschillende manieren van leren met betrekking tot kunst analyse enerzijds, en kunst-en cultuurgeschiedenis anderzijds.
- De student begrijpt hoe veel voorkomende misconcepties kunnen ontstaan en hoe de docent de leerling kan helpen deze te voorkomen.
- De student is in staat zelf een les te ontwikkelen, waarin een goede relatie tussen leerdoelen, leerniveaus, leeractiviteiten en werkvormen gelegd zijn.
- De student heeft inzicht in de wijze waarop verschillende soorten leerdoelen/lesdoelen geëvalueerd kunnen worden.

Leeractiviteiten

- Door student in college en leerling in les:
- Afleiden/benoemen (kenmerken massacultuur, lagere orde leren: benoemen van hetzij aspecten van vorm, of verhaal, of functie of context ten aanzien van hetzij dans, hetzij muziek, hetzij encenering)
- Analyseren, categoriseren en relateren (integreren - hogere orde leren: relateren)

massacultuur en hofcultuur) - zoeken naar overeenkomsten en verschillen tussen getoonde voorbeelden uit massacultuur en hofcultuur op basis van vorm, verhaal, functie, context (en samenhang daartussen) en betekenis ten aanzien van dans, muziek, enscenering.

- Bewust kiezen (wendbaar toepassen) door denken-delen-uitwisselen als werkvorm te gebruiken, gaan studenten/leerling in discussie met elkaar over welke aspecten het meest kenmerkend, het meest relevant zijn voor elke periode en of overeenkomsten tussen beide periodes groter zijn dan verschillen of verschillen groter zijn dan overeenkomsten.
- Leren III - gericht op reflectie op het leerproces en het ontwikkelen van metacognitieve kennis en vaardigheden gericht op het eigen leerproces met betrekking tot het docentschap (door studenten) en op het leren voor kunst algemeen (door de leerling)

Onderbouwing

Dit college is ontwikkeld als voorbeeld voor docenten in opleiding over de relatie tussen doelstellingen, leeractiviteiten en werkvormen. Het betreft een lesvoorbeeld zoals dit in de praktijk door docenten eveneens gebruikt kan worden in een Kunst Algemeen les, waarbij de leerlingen leren Kunst Analyseren (voorbeeld 1: massacultuur - eenvoudig, gericht op lagere orde leren begrijpen en onthouden; voorbeeld 2: overeenkomsten en verschillen tussen massacultuur en hofcultuur - gericht op hogere orde leren, integreren en wendbaar toepassen)

Beginsituatie

Voor studenten is het een college in het kader van systematische lesvoorbereiding aan het begin van de opleiding. Voor leerlingen is het een les die gegeven kan worden nadat de massacultuur bestudeerd is en de hofcultuur start (of andersom), maar het kan eveneens gebruikt worden in het kader van examentraining.

Vorbereiden

- Studenten kennen de literatuur van Ebbens/Ettekoven over leerniveaus en leeractiviteiten, zij hebben de tekst: Het geheim van de flipperkast van G. Westhoff bestudeerd en zij hebben de hoofdstukken over misconcepties uit Efland bestudeerd. Zij kennen de termen: Doelstellingen, leerniveaus, leeractiviteiten en werkvormen.
- Leerlingen kennen de termen en begrippen voor en de werkwijze bij Kunst Analyse (ILO UvA model voor Kunst Analyse kua, en bijbehorende begrippenlijst). Zij hebben hetzij het onderwerp massacultuur en/of hofcultuur in de lessen kua bestudeerd.
- De docent zorgt voor een lokaal met beamer en geluidsinstallatie. Studenten en leerlingen hebben papier en pen bij de hand.

Instrueren

- **Wat:** (1 - eenvoudig) De docent laat eerst één van de filmvoorbeelden zien, bijvoorbeeld massacultuur en vraagt studenten/leerlingen te noteren wat zij aan kenmerkende aspecten van de massacultuur in het getoonde voorbeeld (met aandacht op vorm, of verhaal, of functie of context; met aandacht gericht op muziek of dans of enscenering) kunnen herkennen, en vraagt hen deze op te schrijven.
(2 - complex) De docent laat beide filmvoorbeelden na elkaar zien en vraagt studenten/leerlingen te noteren wat zij aan kenmerkende aspecten in het ene voorbeeld zien, en laat hen daarna overeenkomsten en verschillen met het andere voorbeeld noteren. Daarbij kunnen studenten/leerlingen zelf zoveel mogelijk aspecten van vorm, verhaal, functie, context en betekenis noteren, evenals zoveel mogelijk aspecten van muziek, dans en enscenering. Studenten kunnen daarna nog de opdracht krijgen om beide werkvormen

te analyseren op beoogde doelstelling, leerniveau, leeractiviteiten en werkvormen.

- **Hoe:** (1) Eerst wordt de opdracht uitgelegd, daarna wordt het filmfragment getoond. (2) Eerst wordt de opdracht uitgelegd voor voorbeeld 1, dan wordt het filmfragment getoond, dan wordt het tweede deel van de opdracht uitgelegd en wordt het tweede filmfragment getoond.
- **Waarom:** In deze twee voorbeelden van werkvormen, ervaren studenten de verschillen tussen eenvoudige, op lagere orde leren gerichte werkvormen en leeractiviteiten met complexe, op hogere orde leren gerichte werkvormen en leeractiviteiten van elkaar te onderscheiden. Voor docenten kunst algemeen geldt dat zij hiermee twee verschillende werkvormen naast elkaar kunnen gebruiken, om leerlingen stapsgewijs van lagere orde leren naar hogere orde leren kunnen begeleiden.

Uitvoeren

De docent legt doelstellingen van het college/ de les uit, benoemt wat studenten/leerlingen leren in het college/de les. Legt uit wat de relevantie daarvan is. Start daarna het college/de les door de brug te slaan tussen de voorkennis van studenten/leerlingen en het lesdoel van dit college/deze les. Daarna wordt de opdracht uitgelegd en starten de studenten/leerlingen met noteren van aspecten van Kunst Analyse/cultuurhistorie. De docent kondigt van tevoren aan dat inbreng door elke student/leerling afzonderlijk gevraagd zal worden, zodat iedere student/leerling individueel aangesproken wordt.

Nabespreken

- **Wat:** Aspecten die betrekking hebben op Kunst Analyse (vorm, verhaal, functie, context - samenhang daartussen en betekenis) in muziek, dans en enscenering. Daarnaast ook aandacht voor overeenkomsten en verschillen tussen beide periodes (hof en massa). Aspecten die betrekking hebben op doelstellingen, leerniveaus, leeractiviteiten en ill-structured domains worden met studenten nabesproken. En met studenten/leerlingen wordt besproken hoe zij deze werkvorm ervaren met betrekking tot het eigen leren: wat hebben zij hierbij ervaren/geleerd? wat zouden zij hiermee kunnen doen bij het leren voor de leerstof/voor toetsen?
- **Hoe:** De docent stelt bij aanvang vragen en laat vervolgens de inbreng door studenten/leerlingen gebeuren, ziet erop toe dat leerlingen naar elkaar luisteren. De docent stelt daarna gerichte vragen over de werkvorm, het leren en het leerproces via deze werkvormen/leeractiviteiten.
- **Waarom:** Hierdoor worden zowel studenten als leerlingen zich bewust van de verschillende manieren van leren, zodat zij meer inzicht krijgen in het eigen leerproces en de verschillende manieren van leren die daarbij aan de orde kunnen komen.

Evaluatie

Criteria proces:

- Studenten en leerlingen worden getoetst op hun kennis over de leerstof en in hoeverre zij deze goed toe kunnen passen op de voorbeelden in het college/de les. Aan de hand van de discussie en het nabespreken, wordt de reflectie op het eigen leerproces gestimuleerd. (de docent kan eventueel een kort reflectieverslag vragen of kan korte reflectievragen laten noteren)

Criteria product:

- (college) Met behulp van het MDA, de criteria van Westhoff en het overzicht van de

misconcepties volgens Efland, kunnen de begrippen met betrekking tot doelstellingen, leeractiviteiten en werkvormen beoordeeld worden.

- (les kua) Met behulp van het ILO UvA model voor Kunst Analyse kunnen de begrippen voor analyse en de stappen van de analyse beoordeeld worden door zowel docent als leerling.

Vervolg

Studenten kan gevraagd worden een vergelijkbaar voorbeeld te ontwikkelen waarbij enerzijds een eenvoudig niveau uitgewerkt is, en anderzijds een complexer niveau uitgewerkt is.

Leerlingen kan via een onderzoeksopdracht gevraagd worden te zoeken naar vergelijkbare overeenkomsten en verschillen tussen aspecten van de massacultuur en hofcultuur. Eventueel kunnen daarbij de invalshoeken van kunst algemeen gebruikt worden.

Varianten

Uiteraard kunnen deze werkvormen ook op andere periodes of voorbeelden toegepast worden.

Werkmateriaal

Beamer met geluidsinstallatie, videofragmenten van beide voorbeelden. Tijdens de nascholing Kunst Algemeen gericht op examentraining, hebben docenten de informatie over beide videofragmenten ontvangen.

Op onderstaand blad staat het voorbeeld concreet uitgewerkt als lesmateriaal voor in de kua les. Dit voorbeeld kan eveneens zo gebruikt worden in een college voor lio's.

Van doelstelling naar leeractiviteit naar werkvorm

Massacultuur - videofragment P.Diddy - MTV musicawards

Hofcultuur - videofragment Le Roi Danse - Lodewijk XIV als opkomende zon.

Doelstelling:

I: Leerlingen begrijpen cultuurhistorische aspecten en aspecten van kunst analyse van de (eerder aan bod gekomen) massacultuur

II: Leerlingen begrijpen de overeenkomsten en verschillen tussen massacultuur en hofcultuur

(docentendoel) De voorkennis van leerlingen m.b.t. de massacultuur activeren, zodat zij daarna de overeenkomsten en verschillen met de hofcultuur zelf kunnen leren inzien door zelf goed te kijken en na te denken.

I: Leeractiviteiten: gericht op begrijpen - afleiden van aspecten van massacultuur uit een getoond voorbeeld. Leerlingen leiden af wat zij kennen/herkennen aan specifieke aspecten van massacultuur in het getoonde voorbeeld.

II: Leeractiviteit: gericht op integreren - bekijken - afzetten tegen elkaar. Leerlingen krijgen vervolgens een voorbeeld van hofcultuur te zien. Zij noteren welke overeenkomsten en verschillen zij zien (kunnen aantonen) met het eerder getoonde fragment van massacultuur.

I: Werkvorm: kijken/denken - uitwisselen/denken. De docent toont een voorbeeld. Leerlingen kijken en denken er eerst individueel over na. Uitwisselen - klassikaal worden de gevonden antwoorden uitgewisseld. Alle leerlingen geven hun antwoord, en mogen niet iets noemen wat al genoemd is. De docent vat de gegeven (goede) antwoorden tot slot samen, leerlingen noteren deze.

II Werkvorm: kijken/denken - delen - uitwisselen/denken. idem, maar dan met als tussenstap: overleg erbij tussen twee leerlingen. Leerlingen kunnen nog op elkaar reageren met vragen of mogen in discussie gaan.

III leeractiviteiten gericht op het leerproces/metacognitieve kennis en vaardigheden. De docent vraagt aan leerlingen wat zij van deze werkwijze geleerd hebben, hoe zij deze vergelijking tussen twee periodes vinden. De docent vraagt ook welke moeilijkheden er aan deze vergelijking verbonden waren volgens leerlingen en wat zij zouden kunnen doen om bij een vervolgpdracht dit beter te kunnen doen. De docent legt eveneens de link naar het eigen leerproces en verschillende manieren van leren (ook gericht op het examen of de toets voor kua).